

Stand van TMT

Juli 2018

Kasper Buiting
Senior Sectoreconoom

Sector Advisory

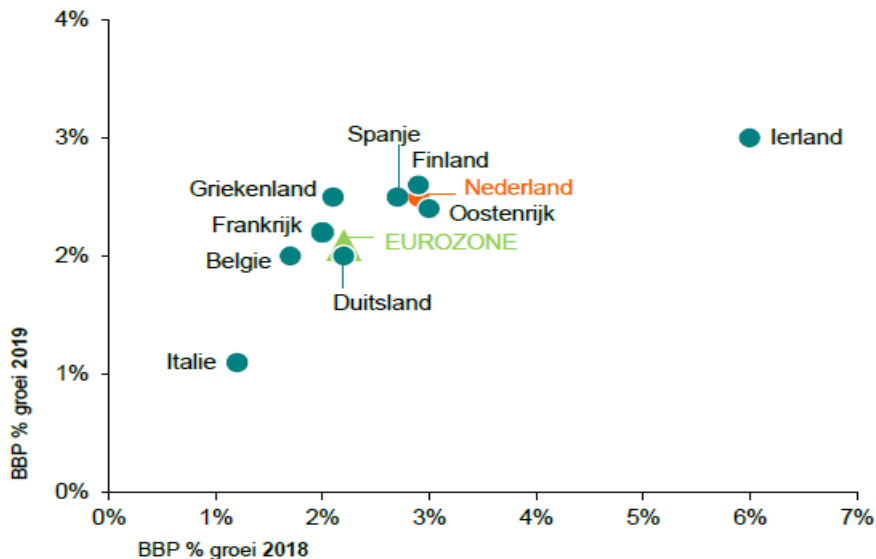
Juli 2018

1	Macro-economie: Eurozone en NL	<ul style="list-style-type: none">▶ Groei dit jaar iets minder sterk dan eerder voorspeld, maar hoogconjunctuur houdt aan	3
2	Voorlopende economische indicatoren	<ul style="list-style-type: none">▶ Alle seinen op groen; maar sommige indicatoren minder sterk	4 tm 6
3	Investerings	<ul style="list-style-type: none">▶ Investerings software en ICT stijgen; investeringen in telecom dalen	7
4	Groeibelemmerings	<ul style="list-style-type: none">▶ Weinig belemmerings; wel tekort aan arbeidskrachten	8
5	Ondernemersvertrouwen	<ul style="list-style-type: none">▶ Vertrouwen ondernemers op hoog niveau	9
6	Omzetvooruitzichten	<ul style="list-style-type: none">▶ Grote verschillen tussen branches	10
7	Omzetontwikkeling 2007 - 2019	<ul style="list-style-type: none">▶ Lang niet alle branches zijn de crisis voorbij	11
A	Appendix	<ul style="list-style-type: none">▶ Contactgegevens, disclaimer en extra informatie	12

1 Macro-economie

Nederlandse economie blijft stevig groeien

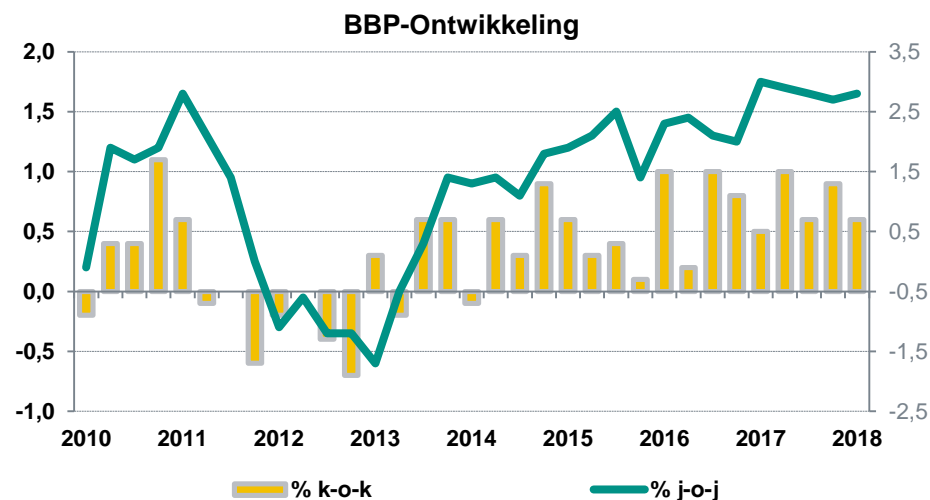

- ▶ De economie van de Eurozone zit sterk in de lift. Vrijwel alle landen laten mooie groeicijfers zien voor dit en komend jaar.
- ▶ De Nederlandse economie blijft sterk groeien. Afgelopen jaar steeg het BBP met 3,2%. Voor 2018 voorziet het Economisch Bureau van ABN AMRO een groei van bijna 3%. In 2019 zal de economie wat afkoelen en groeien met 2,5%.
- ▶ Het aantal banen neemt sterk toe, samen met de daling van de werkloosheid. Deze laatste daalt tot onder de 4% in 2019.

Kerncijfers Nederlandse economie

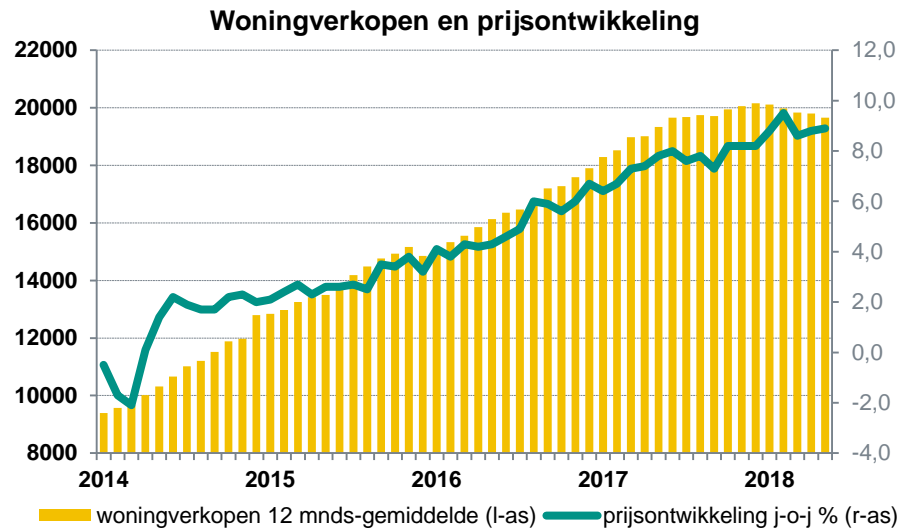
	2016	2017	2018	2019
	<i>mutatie in %</i>			
BBP	2,1	3,0	2,9	2,5
Particuliere consumptie	1,5	1,9	2,8	2,3
Overheidsconsumptie	1,1	1,1	3,0	2,3
Investeringen	5,2	6,2	6,2	4,2
Uitvoer	4,1	5,6	3,2	4,3
Invoer	3,9	5,1	4,1	4,7
	<i>Niveau</i>			
Werkloosheid*	6,0	4,9	3,8	3,5

* Volgens internationale definitie

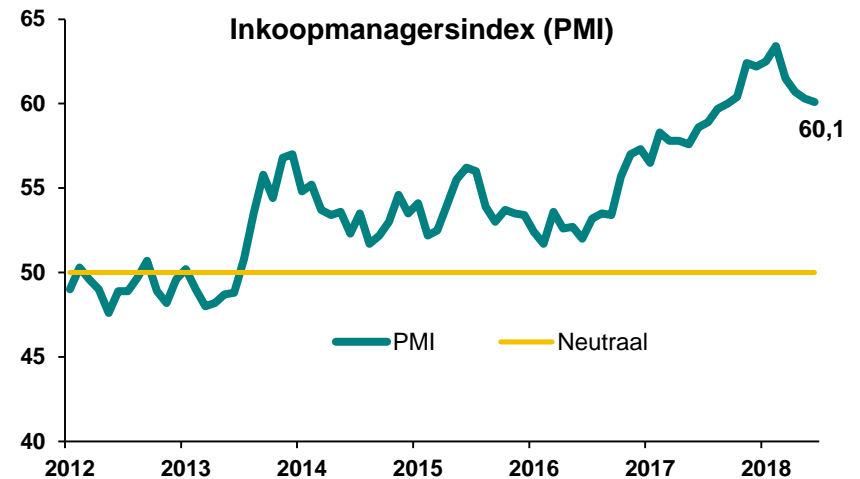

2 Voorlopende economische indicatoren

Woningverkoppen, export en PMI

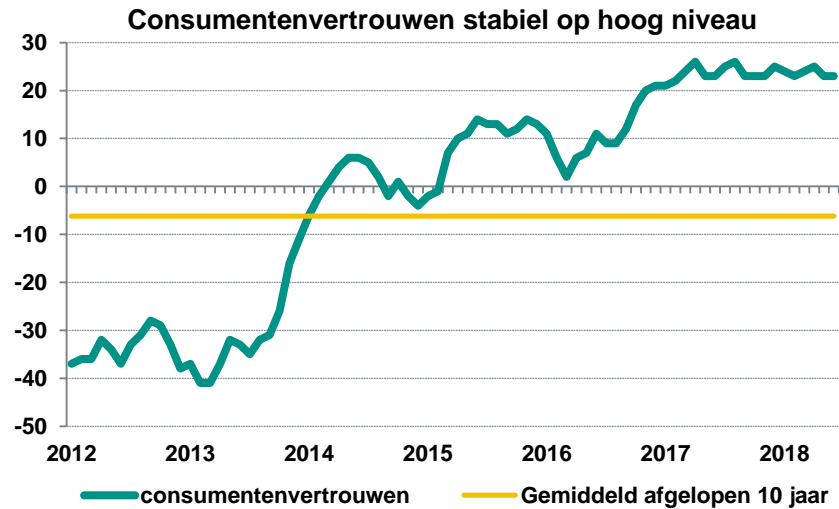

- ▶ De woningverkoppen stagneren op een 12-maandsgemiddelde van ongeveer 20.000. De prijs blijft verder stijgen. In november lag de prijs van een verkochte woning bijna 9% hoger dan een jaar eerder.
- ▶ De export liet in het eerste kwartaal van 2018 een dipje zien: 3,8% groei, waar het in voorgaande kwartalen steevast meer dan 5% was.
- ▶ De inkoopmanagersindex, een belangrijke graadmeter voor vertrouwen en toekomstige groei, is de laatste maanden gedaald, maar staat nog steeds hoog: 60,1.

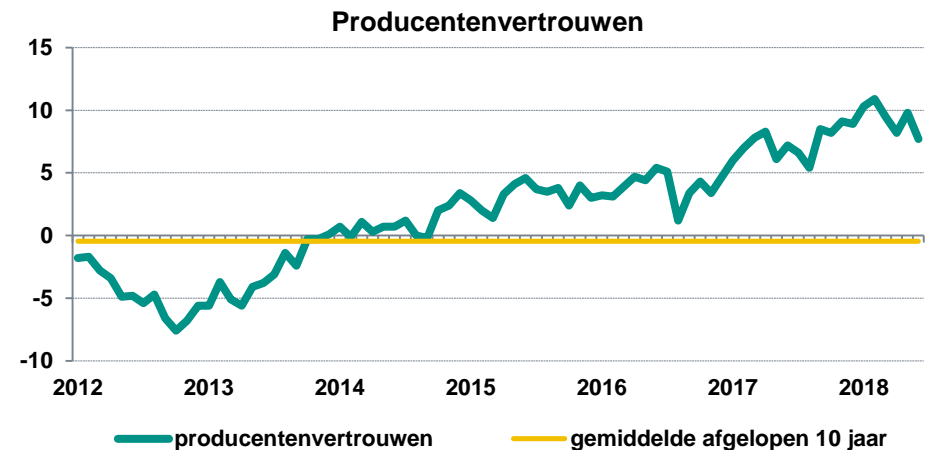
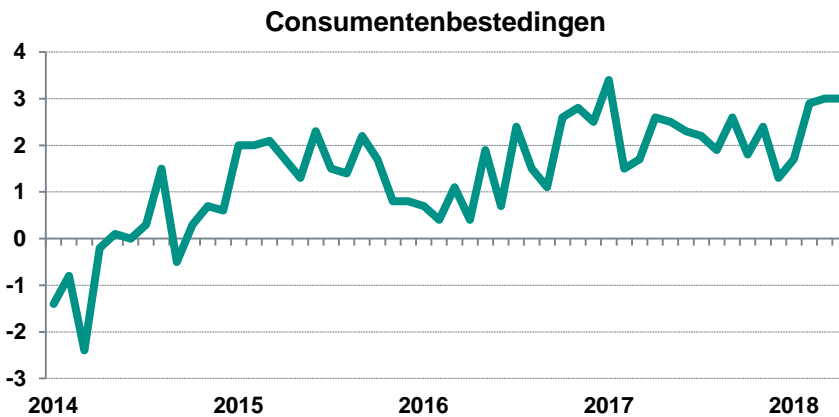

2 Voorlopende economische indicatoren

Consumentenvertrouwen, consumentenbestedingen en producentenvertrouwen

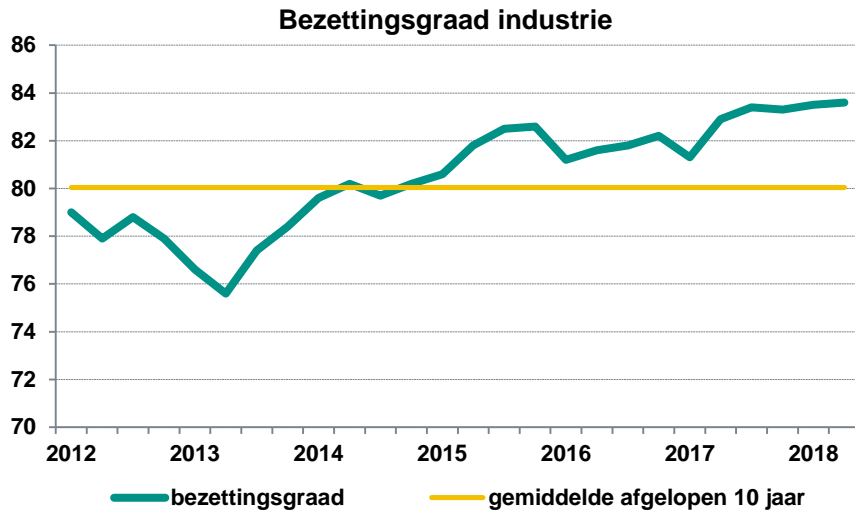

- ▶ Het producentenvertrouwen heeft in 2017 een sprong gemaakt, maar lijkt nu dalende te zijn. Nu staat het op 7,7, wat nog steeds hoog is.
- ▶ Het consumentenvertrouwen ligt al anderhalf jaar op een bijzonder hoog niveau van meer dan 20. Dit is vanzelfsprekend van invloed op de consumentenbestedingen, die mooie groeicijfers laten zien.

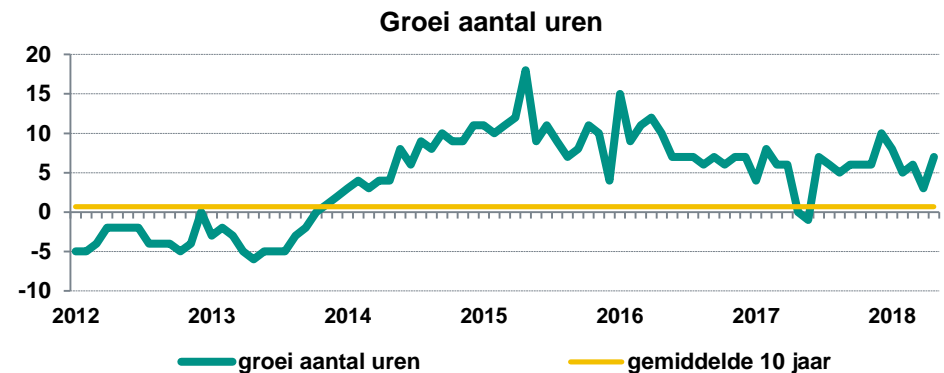
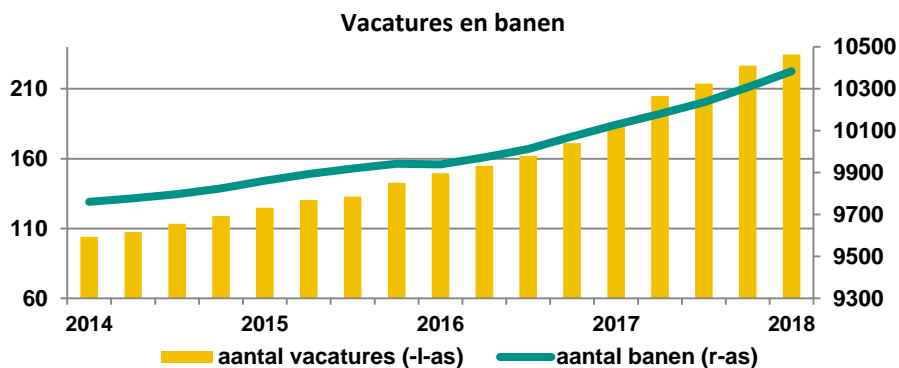

2 Voorlopende economische indicatoren

Bezettingsgraad industrie boven 5-jarig gemiddelde; aantal vacatures blijft stijgen

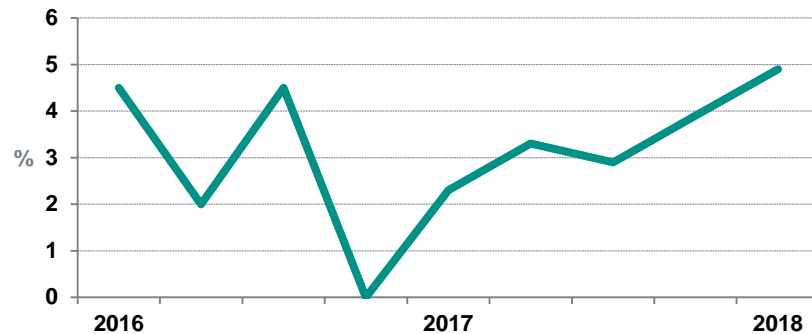
- ▶ De economie draait op volle toeren en dat is terug te zien aan zowel de bezettingsgraad als het aantal vacatures.
- ▶ De bezettingsgraad in de industrie is met 83,6 ruim hoger dan het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar.
- ▶ Nederland telt inmiddels meer dan 10 miljoen banen en de grens lijkt nog niet bereikt. Het aantal vacatures is inmiddels de 200.000 gepasseerd.
- ▶ De hoge groei van het aantal uitzendingen in 2015 en 2016 zien we nu niet meer. Toch groeit dit aantal nog behoorlijk stevig met ongeveer 6% op jaarbasis.

3 Investerings in software, ICT en Telecomapparatuur

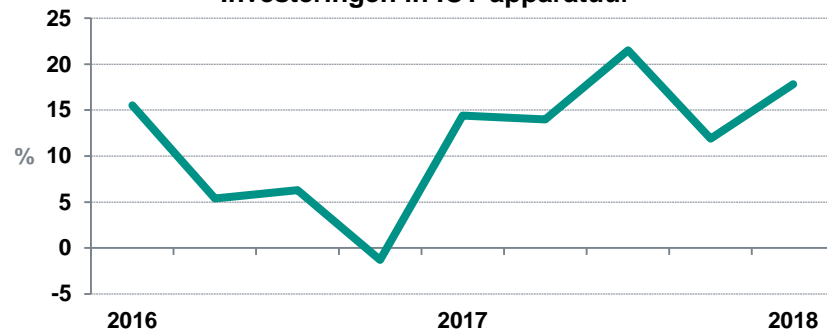
Investerings in ICT-apparatuur en software nemen toe; in telecomapparatuur juist af

Investerings in software

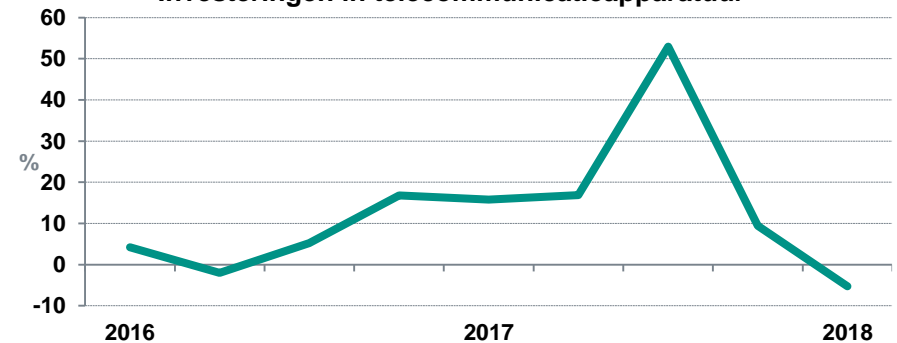

- ▶ De investeringen in software blijven toenemen; het eerste kwartaal liet zelfs een groei zien van bijna 5%.
- ▶ Na een relatief zwak jaar in 2016 groeien de investeringen in ICT-apparatuur sterk. In het eerste kwartaal van 2018 ligt de jaar-op-jaar-groei op 17,8%.
- ▶ De investeringen in telecomapparatuur nemen in het eerste kwartaal af ten opzichte van het 1^e kwartaal 2017.

Investerings in ICT-apparatuur

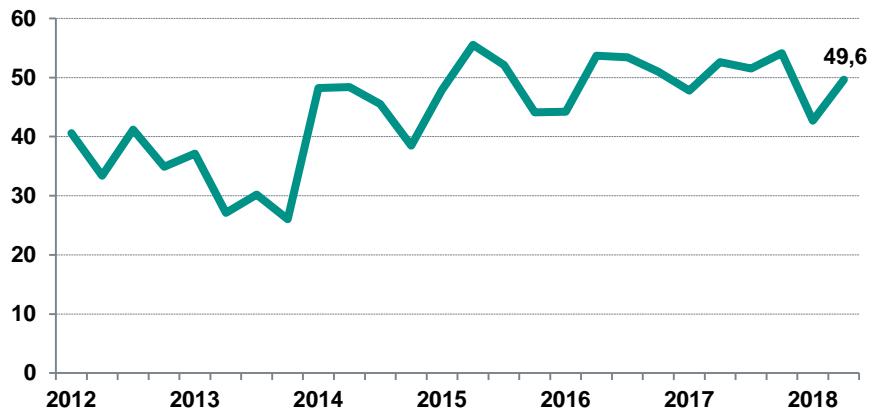
Investerings in telecommunicatieapparatuur

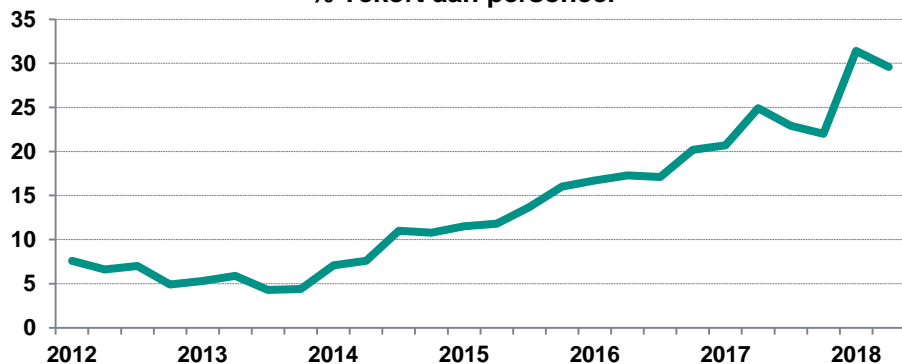
4 Groeibelemmeringen

Weinig belemmeringen voor ondernemers, maar het tekort aan arbeidskrachten wordt een steeds groter probleem

% Geen belemmeringen TMT-sector

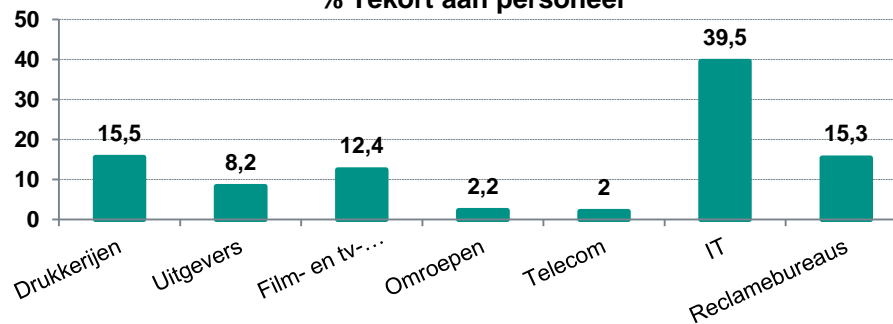
% Tekort aan personeel

- ▶ In de laatste meting van de Coen-enquête* geeft maar liefst 49,6% van de ondernemers in de TMT aan geen belemmeringen te ervaren. Dit ondersteunt het beeld van een groeiende sector. Het percentage heeft echter wel hoger gestaan.
- ▶ De belemmering die het meest genoemd wordt, is het tekort aan arbeidskrachten. Bijna 30% van de ondernemers geeft aan hier serieus last van te hebben. Dit is een (negatief) gevolg van de sterke economische ontwikkeling die de Nederlandse economie en de TMT-sector doormaken en is inmiddels een rem op de groei geworden.
- ▶ Met name in de IT is het tekort aan arbeidskrachten een groot probleem. Maar liefst 40% van de ondernemers in deze sterk groeiende sector geeft aan hier last van te hebben.

**De Conjunctuurenquête Nederland (Coen) is een samenwerking van CBS, EIB, KvK, MKB NL en VNO-NCW. Deze enquête ondervraagt ondernemers elk kwartaal over onderwerpen als omzet, winst, investeringen, etc. Hierbij wordt hen gevraagd naar ervaringen in het afgelopen kwartaal en verwachtingen voor het lopende kwartaal.*

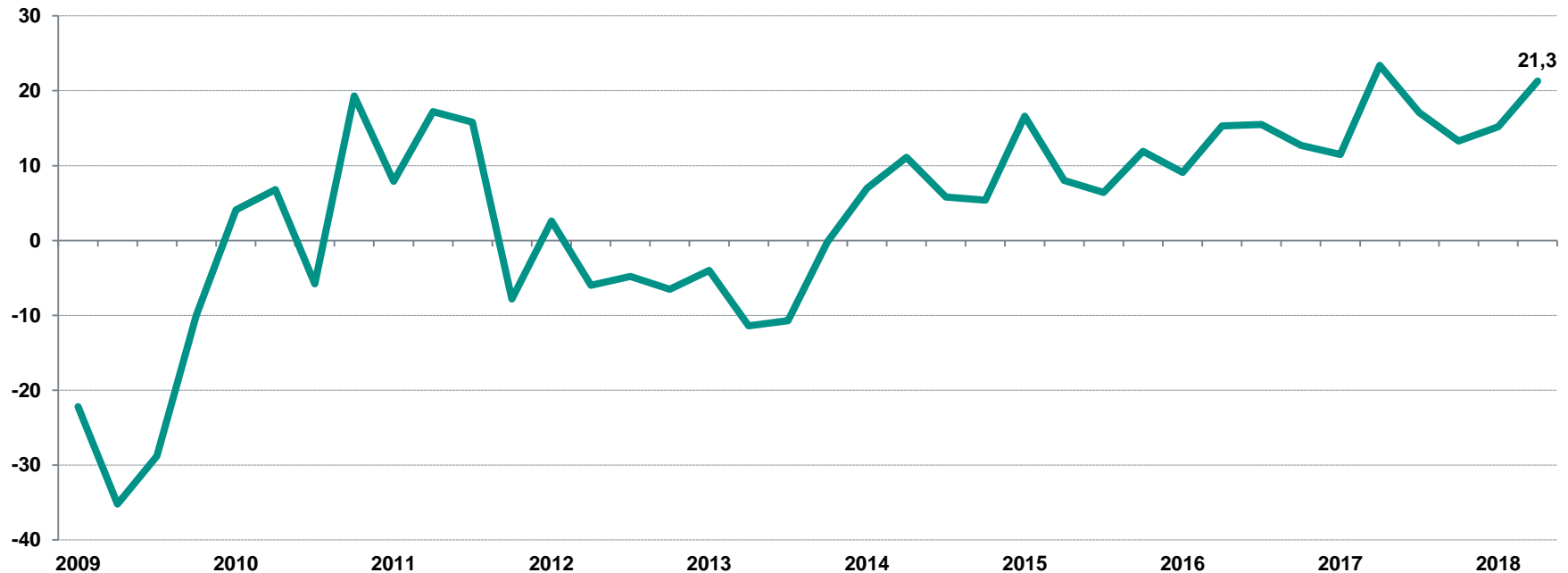
% Tekort aan personeel

5 Ondernemersvertrouwen

Vertrouwen op een hoog niveau in de TMT-sector

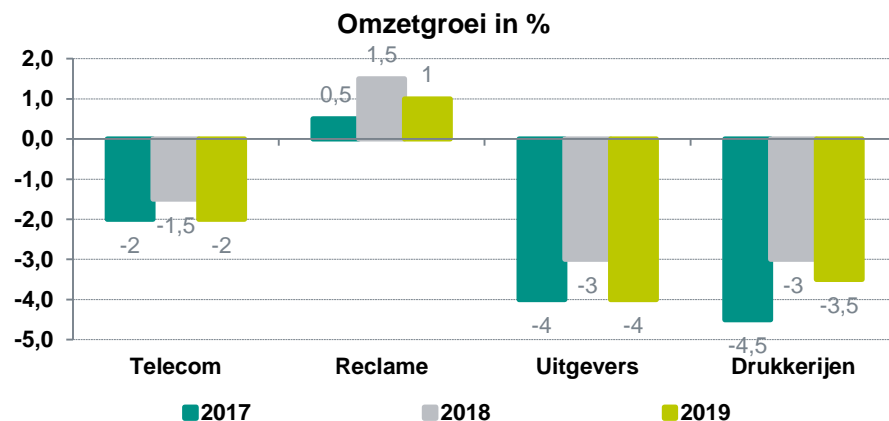
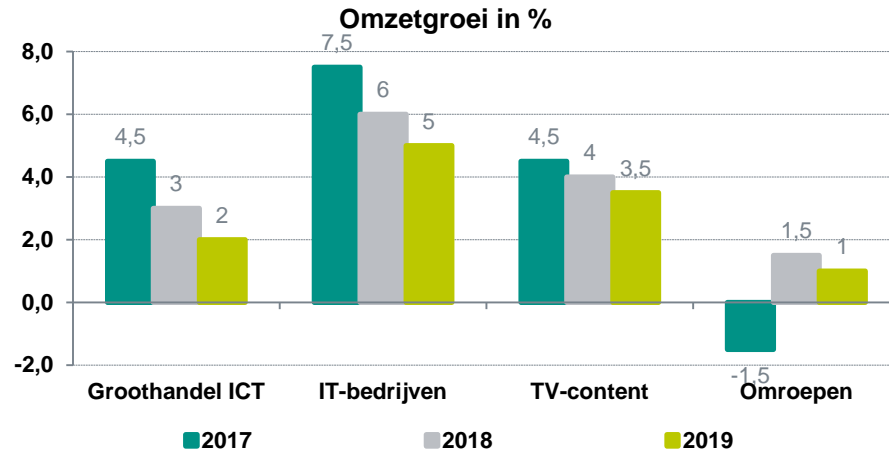
stand ondernemersvertrouwen in de TMT

- ▶ De TMT-sector profiteert van de economische groei in Nederland. Ondernemers in de sector hebben dan ook veel vertrouwen, al zijn er grote verschillen tussen de branches. Het ondernemersvertrouwen daalde eind 2017, maar stijgt de laatste twee kwartalen weer.

6 Omzetvoorzichten

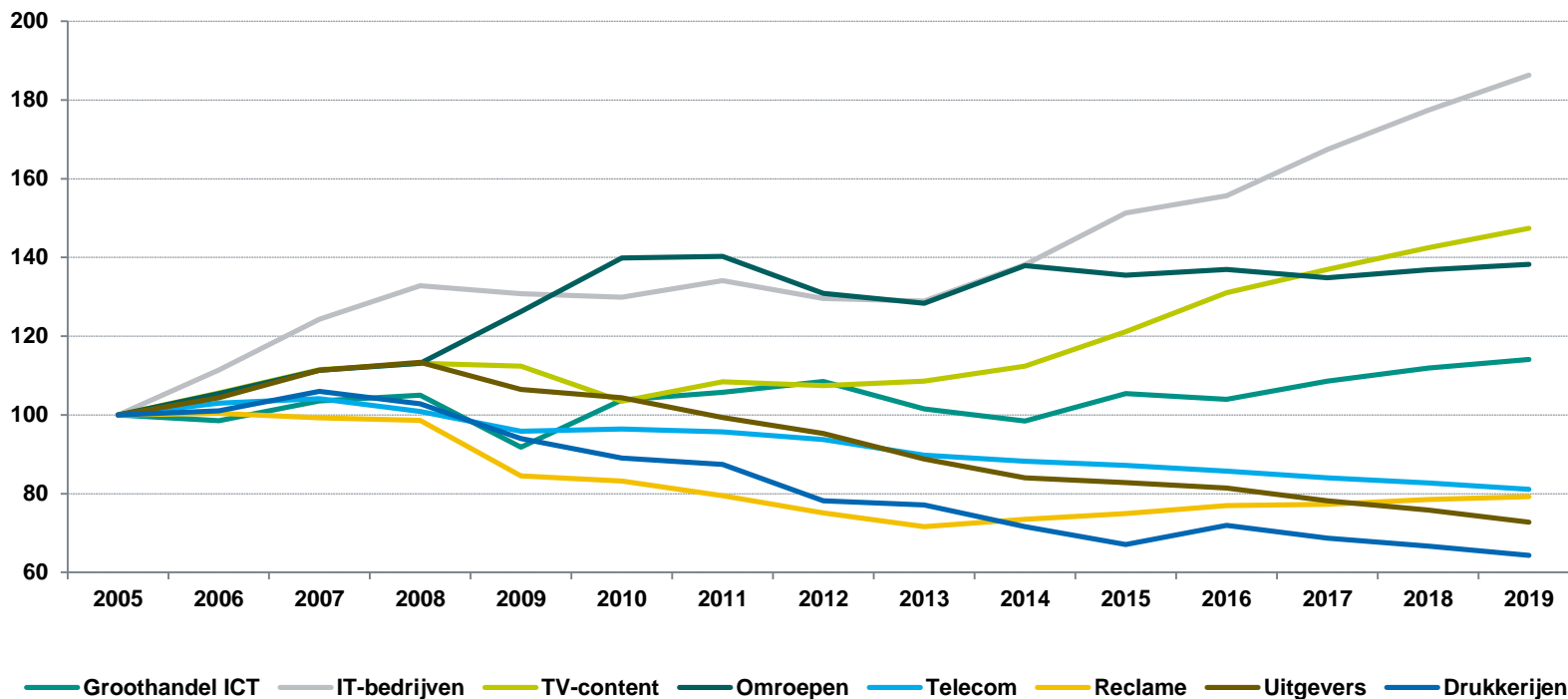
De verschillen in omzetgroei zijn groot tussen de verschillende branches in de TMT-sector.

- ▶ De grote verschillen in omzetgroei tussen de onderliggende branches van de TMT-sector blijven ook dit en komend jaar bestaan.
- ▶ De branche van IT-bedrijven zal in 2018 en 2019 een vrij sterke omzetgroei laten zien van respectievelijk 6 en 5%. De branche van IT-bedrijven zal dezelfde groeicijfers laten zien.
- ▶ TV-contentbedrijven groeien naar onze verwachting dit jaar met 4% en komend jaar met 3,5%.
- ▶ De omroepen zitten op een beduidend lager groeipad, maar groei is er wel: 1,5% in 2018 en 1% in 2019.
- ▶ De reclamebranche hoort ook bij de (beperkt) groeiende branches met een te verwachten omzetgroei van 1,5% en 1%.
- ▶ De krimp van de telecomsector zal ook de komende periode doorzetten: -1,5 en -2%. Het eerste kwartaal was zeer zwak, dus als er geen herstel plaatsvindt, zullen de jaarcijfers lager uit kunnen vallen.
- ▶ De uitgevers zullen een omzetkrimp laten zien van -3 en -4% dit en komend jaar.
- ▶ De drukkerijen zijn na de sterke periode in 2016 weer in de min beland. Dit jaar -3% omzet en in 201 -3,5%.

7 Omzetontwikkeling 2007 - 2019

Van krimp tot sterke stijging: TMT-sector divergeert

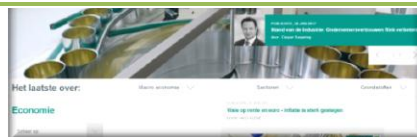
- ▶ Zoals eerder al is aangegeven, verschillen de onderliggende branches van de TMT-sector sterk wat betreft de omzetontwikkeling. Als gekeken wordt naar een langere periode, zien we dat de best presterende en minst presterende branches mijlenver uit elkaar liggen. In weinig sectoren is de mate van divergentie zo groot als in TMT. Waar branches als IT, Omroepen en TV-content omzetten halen die ver boven pre-crisisniveau liggen, hebben drukkerijen, uitgevers, telecom en reclamebureaus de jaren na de crisis alleen maar verder aan omzet verloren.

A Appendix – Contactgegevens, disclaimer en extra informatie

ABN AMRO Sector Advisory

	Sander van Wijk	Hoofd Sector Advisory	sander.van.wijk@nl.abnamro.com				
	Franka Rolvink-Couzy	Hoofd Sector Research	franka.rolvink@nl.abnamro.com				
	Rishma Hoeba	Secretaresse	rishma.hoeba@nl.abnamro.com				
Agrarisch	Pierre Berntsen	Sector Banker	pj.berntsen@nl.abnamro.com	Industrie	David Kemps	Sector Banker	david.kemps@nl.abnamro.com
	Jan de Ruyter	Sector Banker	jan.de.ruyter@nl.abnamro.com		Casper Burgering	Sector Econoom	casper.burgering@nl.abnamro.com
	Nadia Menkveld	Sector Econoom	nadia.menkveld@nl.abnamro.com		Alexander Goense	Sector Analyst	alexander.goense@nl.abnamro.com
	Martijn Leguijt	Sector Analyst	martijn.leguijt@nl.abnamro.com				
Food	Rob Morren	Sector Banker	rob.morren@nl.abnamro.com	Bouw	Petran van Heel	Sector Banker	petran.van.heel@nl.abnamro.com
	Nadia Menkveld	Sector Econoom	nadia.menkveld@nl.abnamro.com		Madeline Buijs	Sector Econoom	madeline.buijs@nl.abnamro.com
	Martijn Leguijt	Sector Analyst	martijn.leguijt@nl.abnamro.com		Bram van Amerongen	Sector Analyst	bram.van.amerongen@nl.abnamro.com
TMT	Steven Peters	Sector Banker	steven.peters@nl.abnamro.com	Transport & Logistiek	Bart Banning	Sector Banker	bart.banning@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	Sector Econoom	kasper.buiting@nl.abnamro.com		Madeline Buijs	Sector Econoom	madeline.buijs@nl.abnamro.com
	Justine Vijver	Sector Analyst	justine.vijver@nl.abnamro.com		Bram van Amerongen	Sector Analyst	bram.van.amerongen@nl.abnamro.com
Zakelijke diensten	Han Mesters	Sector Banker	han.mesters@nl.abnamro.com	Healthcare	Anja van Balen	Sector Banker	anja.van.balen@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	Sector Econoom	kasper.buiting@nl.abnamro.com		Laura Kranenburg	Sector Analyst	laura.kranenburg@nl.abnamro.com
	Justine Vijver	Sector Analyst	justine.vijver@nl.abnamro.com				
Retail	Henk Hofstede	Sector Banker	henk.hofstede@nl.abnamro.com	Onderwijs	Eric Zwaard	Sector Banker	eric.zwaard@nl.abnamro.com
	Sonny Duijn	Sector Econoom	sonny.duijn@nl.abnamro.com		Laura Kranenburg	Sector Analyst	laura.kranenburg@nl.abnamro.com
	Selma van der Graaf	Sector Analyst	selma.van.der.graaf@nl.abnamro.com				
Leisure	Stef Driessen	Sector Banker	stef.driessen@nl.abnamro.com	Grondstoffen:			
	Sonny Duijn	Sector Econoom	sonny.duijn@nl.abnamro.com	- Industriële Metalen	Casper Burgering	Sector Econoom	casper.burgering@nl.abnamro.com
	Selma van der Graaf	Sector Analyst	selma.van.der.graaf@nl.abnamro.com	- Agricommodities	Nadia Menkveld	Sector Econoom	nadia.menkveld@nl.abnamro.com

Voor meer sectorkennis, zie [abnamro.insights.nl](https://www.abnamro.nl/insights)

en volg ons op via **ABNAMROSectorkennis**

Disclaimer

De in deze publicatie neergelegde opvattingen zijn gebaseerd op door ABN AMRO betrouwbaar geachte gegevens en informatie. Noch ABN AMRO, noch functionarissen van de bank kunnen aansprakelijk worden gesteld voor in deze publicatie eventueel aanwezige onjuistheden. De weergegeven opvattingen en prognoses houden niet meer in dan onze eigen visie en kunnen zonder nadere aankondiging worden gewijzigd. Het gebruik van tekst en/of cijfers uit deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.
©ABN AMRO, juli 2018